~~traquia arteria~~ traquia

X Bada sò del llenguatje, àdhue el sò que sembla més senzill y més facil
X de pronunciar, requereix un conreus meravellós de condicions essencials:
X si una sola de aquestes condicions essencials cambia, cambia essencial-
X ment el sò. Dixis: la p de pa suposa — aire ~~espirat~~ expirat dels pulmons,
X que passa pels bronquis, y surt per la ~~traquia~~ y la laringe, — cordes
X vocals ~~en repos (es a dir~~ separades, ~~sense~~ sense cap vibració;
+ — epiglotis no ~~abaixada~~ ~~entreoberta~~ ~~entreoberta~~ superior de la laringe ~~entreoberta~~ no abaixada
X — vel del paladar ~~abaixat~~ abaixat, fins a tancar ~~la entrada posterior~~
X de les fosses nasals, — llengua en repos (es a dir: sense articular ni
X ~~am les parets de la faringe~~, ni amb el gargamelló, ni amb el vel del
X paladar, ni amb el paladar, ni am les genives, ni am les dents, —
X llavis ~~que~~ que 's clouen, deturen l'aire expirat que ~~s'hi acumu-~~ s'hi acumu-
X la, y 's desclouen ~~sobtadament~~ sobtadament, — explosió del aire acumulat.

X bambiem una sola de les condicions esseneials per pronunciar la p de
X pa: que les cordes vocals s' ajuntin y vibrin, y sentirem la b de bb.
X bambiem una sola de les condicions esseneials per pronunciar la b de bò:
X que 'l vel del paladar s' abaixi; y mentres els llavis no 's desbloquin,
X y l' alè duri, sentirem la m de ma.

X De vegades, dos sons acústicament semblants, (tant
X que una orella poch avesada, o no molt fina, creu sentirne sempre
X un mateix,) son molts diferents en llur formació. Fixis, per la a
X inglesa de bird "bö:d" (ocell), turn "tö:n" (girar), work "wö:k" (l' obrir), earth "ö:th" (terra),
X la llengua, lleugerament convexa, fa, am la part alta del paladar
X dur, una canal qual pas més estret se trova cap en davant, prop
X del paladar tou; els llavis, en posició neutral, (es a dir, ni en dins

Finalment, si un per un, o en parelles, a un mot, o en l'enllaç d'un mot amb l'altre, volem distingir els fonemes musicals i els fonemes brugits, aprofitem la nova del cor amb les dites, o les mateixes grafies amb els palmells de les mans, pronunciem "l", "v", "i", sentirem un brugit molt intens, que canvia segons el fonema; és la vibració musical: pronunciem "f", "p", "t", "k", "d", "b", "g", sentirem un brugit molt intens, que canvia segons el fonema, o com un buf, molt feble; pronunciem "t", "d", sentirem com una petita explosió sorda: aquest buf, aquesta explosió, (que també canvien segons el fonema,) son el brugit de la consonant. Direm "s-s-s" i en la "x" "ksksks" i en les "ll" sentirem un brugit, i en les "r" "r" "s" sentirem el buf: direm "rrrrrr", "sssssss", i sentirem el brugit, variable, i en les vocals i en la "n", sentirem el brugit: direm "aaaaaa", "eeeeee", "iiiiii", "ooooo", "uuuuuu", "nnnnnn", i sentirem el brugit, variable, i en les "m" i en les "n" sentirem el brugit, variable, i en la "l" sentirem el brugit, variable, i en la "ll" sentirem el brugit, variable, i en la "x" sentirem el brugit, variable, i en la "ç" sentirem el brugit, variable, i en la "z" sentirem el brugit, variable, i en la "j" sentirem el brugit, variable, i en la "g" sentirem el brugit, variable, i en la "h" no sabem si sentirem el brugit, variable, i en la "qu" sentirem el brugit, variable, i en la "gu" sentirem el brugit, variable, i en la "c" sentirem el brugit, variable, i en la "ch" sentirem el brugit, variable, i en la "tx" sentirem el brugit, variable, i en la "tz" sentirem el brugit, variable, i en la "ig" sentirem el brugit, variable, i en la "ix" sentirem el brugit, variable, i en la "ll" sentirem el brugit, variable, i en la "ny" sentirem el brugit, variable, i en la "w" sentirem el brugit, variable, i en la "y" sentirem el brugit, variable, i en la "z" sentirem el brugit, variable, i en la "x" sentirem el brugit, variable, i en la "ç

Pe' ls fonemes allargables hi ha un' altra prova mes perceptible:
la prova del cant. Si allargant un fonema musical, per exemple: la
vocal a, una consonant fricativa z, una vibrant rr, una lateral
l, una nasal n, podem cantar-los cantant la tonada, ho farem de seguida
i naturalment: cantar-les cantant-les, però, si tot cantant la tonada,
fem a en ch aspirada, la z en s, i la rr o la l o la n normals, el fonema musical, en fonema cant, cridat les a viu-veu, la a en h, la
z en s, la rr en r, la l o la n normals en sordes,
el cant s'estronca; perquè, quan pronunciem h, s, i r, o l
o n sordes, les cordes vocals no vibren, i quan les cordes vocals no
vibren, no podem cantar. n i m normals son tan sonores que si
tem sense dir cap mot ni cap vocal, pronunciem una n, i si can-
tem a boca tancada, pronunciem una m: i això ho fem sense
adonà-ns-en, per la naturalesa d'aquestas nasals.
g de l'anglès, o de l'alemany.

? Si volem conèixer els sons del llenguatge, o fonemes, hem de conèixer, donc: — la direcció del corrent d'aire que, modificat per la constricció dels òrgans, o per l'articulació dels altres òrgans de la parla, produeix. la qualitat i producció del fonema; el òrgans que articulen; el mode de la forma, y el grau de l'articulació; la naturalesa sonora, o sorda, dels fonemes; llur duració momentània, o allargada: — la intensitat del corrent d'aire, que produeix l'accent] el grup de força; la duració del corrent d'aire de la cadena que limita la frase o el grup d'alè; els canvis dels fonemes, per assimilació, o per dissimilació, dintre de la paraula, dintre del grup de força, i dintre del grup d'alè.] i determina

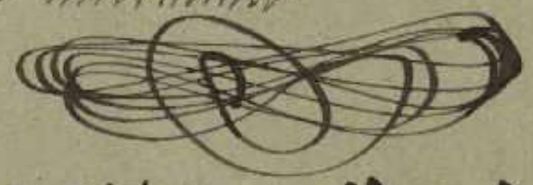

Normalment, els fonemes se formen amb el corrent d'aire que ?s pul- ? mons expulsen, després d'oxigenada la sang: — fonemes espiratoris.

Explicacions. — Modificadors. — Quantitat i accent.

Les consonants ˀ q k ë c t p H h ʜ x ç̈ ç ʃ s θ f F ʧ ʦ pf', son sordes: les altres consonants, fóra les que porten la rodoneta, son sonores.

'ţ' i 'ţ̊' representen una 'l' i una 'ţ̊' velaritzades: la punta de la llengua fa oclusió amb les genives (o amb els incisius) de dalt; però el davant del llom de la llengua s'enfonza, i el darrera del llom puja més o menys, acostant-se al vel del paladar.

'ʒʒ', 'ʤ', 'dz', 'ʦ', se formen per l'articulació simultània de l'explosiva i de la fricativa homorgàniques: 'pf' se forma per l'articulació simultània de 'p' bilabial (o labi-dental) i de 'f'.

Modificadors. La rodoneta distingeix una varietat més o menys ensorrada

? de la consonant sonora o de la vocal. El matiç més o menys sonor de la consonant sorda s'indica així: ' ̬h ̬p ̬s ', etc. El petit angle posat assobre de les rela- ? cions fricatives ' ̬r ', ' ̬r ', no es un modificador sonor, si no un diacritic pres ? de l'ortografia tradicional del son xec.

? ' ˫ ' vol dir articulació menys pitjada o més oberta; ' ˩ ' articulació més pi- ? tjada o més estreta; ' ˧ ' llengua més en davant; ' ˥ ' llengua més en darrera: ' ˷ ' llavis més arrodonits; ' ˽ ' llavis menys arrodonits. En la transcripció corrent ' ˫ ˩ ˧ ˥ ', i ' ˷ ', ' ˽ ', s'omiten.

Les vocals ' ̃a ̃A ̃e ̃ı ̃e ̃ɛ ̃u ̃o ̃ɔ ̃œ ' son nasalitzades: ' ̃ı ̆ı ̃u ̆u ̆y ̆y ̆ø ̆ø̈ ', etc., son vocals assil-làbiques: ' ̈ı̯ ı̯ u̯ ' vocals xiuxiuejades: ' ̈ı̯ ü̯ ' vocals xiuxiuejades assil-làbiques.

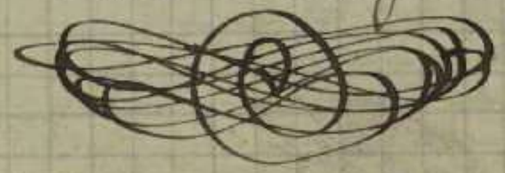

Assobre l'una ✱ lletra que serveix per la varietat formo i per la varietat flonja

d'una vocal, l'accent agut indica la varietat ferma, l'accent greu indica la varietat
flonja, Exemples: 'Á' i 'A'; o al contrari 'a' i 'à', 'ɔ' i 'ɔ̀'.

? Quantitat, accent de força. 'Un fonema seguit de ',' es mitj-llarg; un fonema se-
? guit de ':' es llarg; un fonema seguit de '::' es molt llarg: generalment aquests
signes no s'escriuen si no darrera de les vocals: de vegades s'escriu '!' per ','. En
? cas necessari, "'" precedeix a la síl-laba que té l'accent de força: si en la paraula hi
? ha dos o més accents, "'" precedeix a la síl-laba que té un accent secundari, "''" pree-
? deix a la síl-laba que té un accent principal.

Exemples de les consonants.

"ʔ": es la plosiva no escrita de l'alemany (com en ein "ʔaĭn", Verein fer'ʔaĭn" o for'ʔaĭn");
? la plosiva no escrita o stød del danès; el hamza de l'arab.

? ˈɑ : una variant de pronùncia del qâf a arab[1].

? ˈq : el qâf arab (qor'an ˈqo:rʔo:nˈ[2] « lectura ».

× ˈg : g, gu, franceses, de gangue ˈgã:gˈ ; g italiana de gorra ˈgɔrːAˈ, leggo ˈlegːgɔˈ : —— gr : gu franceses de gué ˈgeˈ ; gh, g, italianes, de ghiro ˈgi:rɔˈ, aggbirare ˈAggin'Ra:reˈ.

× ˈk : c, qu, franceses, de calque ˈkalkˈ ; c italiana de cocca ˈkokkAˈ : —— kr : qu francesa de qui ˈkiˈ ; ch, c, italianes, de chiechera ˈkikkerAˈ. ?

ˈj : gh, g, italianes, de ghiera ˈjje:rAˈ, muggbio ˈmujjɔˈ.

× ˈë : ch, c, italianes, de chiave ˈëja:veˈ, occhio ˈɔëjɔˈ.

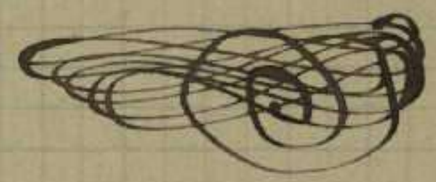

[1] Brücke: Grundzüge der Physiologie und Systematik der Sprachlaute.

[2] Paul Passy: Petite Phonétique comparée des principales langues européennes.

? 'ʃ': vegi's, a la fi d'aquests exemples, 'ʃʒ', i 'ʃ' implosiu + 'ʃʒ'.

? 'c': vegi's, a la fi d'aquests exemples, 'cʃ', i 'c' implosiu + 'cʃ'.

'j̈' i 'ʃ', 'c̈' i 'c', en lloc de 'g' o 'k', 'ḧ' o 't', se senten, davant

? de les vocals anteriors, en molts dialectes de la Llengua Francesa.

× 'd': la d francesa de dimde "dɛ̃:d"; la d italiana de dare "da:rɐ", addio "ad'diω".

× 't': la t francesa de tante "tã:t"; la t italiana de tutto "tuttω".

× 'b': la b francesa de barbe "barb"; la b italiana de babbo "babbω".

× 'p': la p francesa de pulpe "pylp"; la p italiana de pappa "papa".

× 'z': la r castellana de cara "kazd", broma "brωma".

× 'z_o': la r castellana de frío "fz_oiω".

'R': variant francesa de pronúncia, en lloc de 'r'.

'R_o': variant francesa de pronúncia, en lloc de 'r_o'.

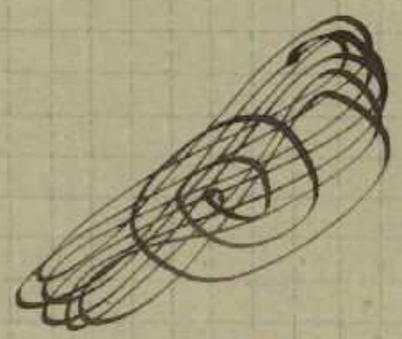

× 'r' : la r castellana de tarde "tarðə"; r, rr, franceses, de rire "ri:r", nous courons "nu kuˈrõ", terre "te:r": — 'rr', Marga: r, rr, castellanes, de roure "rrɔrrɔ"; rr franceses de nous courrons "nu kurˈrõ".

× 'r̥' : la r castellana de garzo "gaɾθɔ", ver "beɾ̥"; la r francesa de coudre "kudɾ̥", à âtre "a:tɾ̥".

'ř' : la ř xeca de řada "řaða" « fila, rengleru ».

'ř̥' : la ř xeca de přítel "př̥i:tel" « amic »[1].

'Q' : el 'áin arab ("Qain" « ull »[2] i nom de la lletra). ?

'H' : el ḥh arab ("Halluf" « bou », "riːH" « vent »[2]). ?

'h' : la h normal dels xecs (hora "hɔra" « montanya »); la h sonora dels arabs. ?

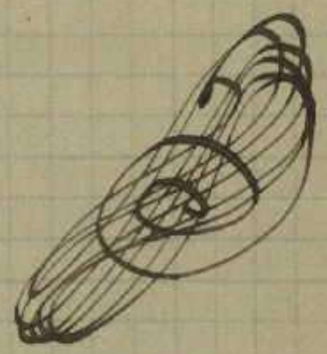

---

[1] Otakar Kunstovný: Moûtre Phonétique, Moig, 1905.

[2] Paul Passy: Petite Phonétique comparée.

'h': la h anglesa de heart "hA:t", hill "hIl"; la h alemanya de Haar "hA:r", Himmel "himəl".

? 'B': el ghäin arab (maghreb "mÂBrəB" « occident »[1]); la r sonora del danès (rø "rø·?"[2] « repos ». ?

? 'ʒ': la hh de l'arab (hhalifa 'ʒa'lifa')[1]; la r sorda del danès (trø "trʒø·?"[2] « fe, fidelitat »; de vegades la jota del castellà. ?

× 'g': la g alemanya de Wagen "vA:gən" (variant de pronúncia en lloc de 'g'); la g castellana de luego "lweGo": — gi: gu castellanes de seguir "se'gir".

'x': ch alemanya de ach "?Ax": la jota normal del castellà: — xi: la g castellana de genio "xenio".

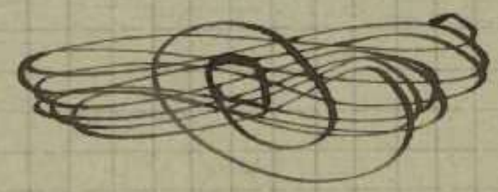

1 Paul Passy: Petite Phonétique comparée.

2 Otto Jespersen: Lærebog i Kommuneiá postal.

'j': la g dansa de dige "dijë" i « die » substantiu. ?

'ë': la g darrera de ægte "ëjdë" i « veritable, legitim ». ?

'j': la j normal de l'alemany (Jahr "ja:r"); la y castellana de rayita 'rra'jita'.

'ç': ch alemany de ich "?iç", g alemanya de selig "ze:liç".

'ʒ' i 'ʃ'. Hi ha un 'ʒ' i un 'ʃ' dorsals, articulats amb el davant del plom de la llen-
? gua; un 'ʒ' i un 'ʃ' apicals, articulats amb la punta de la llengua, aixecada,
i cap endarrera. 'ʒ', 'ʃ', en francès, son dorsals (o apicals); en anglès,
? apicals (o dorsals); en alemany, dorsals i llabialitzats, 'ʒ', 'ʃ': 'ʒ', 'ʃ',
? del francès, poden llabialitzar-se, sobre tot quan hi segueix una vo-
cal arrodonida. i ill francès de jaillir 'ʒa'ji:r';

'ʒ': francès, la j (jamais 'ʒa'me', jour "ʒu:r"), la g de gêner 'ʒɛ'ne', âge

---

1 Jespersen: Fonetik i kommunicació postal.

"a:ʒ"; anglès, pleasure "plɛʒə"; alemany genieren "ʒe'ni:rən".

"ʃ": francès, cher "ʃe:r", chose "ʃo:z", vache "vaʃ"; anglès, shine "ʃaĭn", fresh "frɛʃ"; alemany, Schein "ʃaĭn", frisch "frɪʃ", i Spiel "ʃpi:l", stehen "ʃte:n". ?

"ɹ": la r anglesa de dry "dɹaĭ".

"ɹ̥": la r anglesa de try "tɹ̥aĭ".

"z": z, s, francesos, de zèle "zel", douze "duz", rose "ro:z"; anglesos, de zeal "zɪjl", gaze "gɛĭz", busy "bɪzɪ"; s alemanya de Seele "ze:lə", Reise "rɑĭzə", also "alzo:": —— z+: s castellana de risgo "rrĭzgo". ? z, s,

"s": s, ss, ç, francesos, de sol "sol", passar "pa'se", i cel "sə'si"; s, ss, ç, anglesos, de sill "sɪl", dress "dɹɛs", i city "sɪtɪ"; s, ss, alemanyes, de Haus "hɑŭs", essen "'ɛsən": —— s+: s castellana de sogo "sɔgɔ".

"ʃ": th anglesa de then "ðen"; z, ŗ, castellanes, de hallazgo "ʎ'ʎaðgo"

gω", adverbi "λάτεθε".

"θ": th anglesos de thin "θιν"; z castellana de zapa "θαρα".

"v": la v del francès, de l'italià, [illegible] de l'anglès; la w de l'alemany.

"f": la f normal.

"ʋ": la b, la v, castellanes, de cubo "kuʋω", nuevo "nŭɓʋω".

"F": la f popular de [illegible] Xile.

"ɬ": la l pregona russa de lapa "ɬapa" «pota», stul "stuɬ" «cadira».

"ɬ̰": la l pregona russa de palka "paɬka" «bastó». ?

[illegible] i [illegible]: velars pures, o amb oclusió velar i [illegible] dental o gingival, simultànies, alternen, [illegible] amb "k" i "k̰".

"ʎ": la ll castellana; lh portugueses de filho "fiʎu".

"ʎ̰": la ll catalana de pells "peʎs".

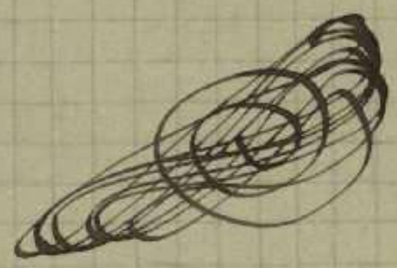

"f": f, ff, angleses de life "laif", build "bild", calf "ka:f"; f portuguesa final de síl·laba (calda "kalda", mil "mil").

"f$_o$": f anglesa de fly "f$_o$laĭ", slow "s$_o$lɑŭ"; f portuguesa final de síl·laba (sóftu "so$_o$ftu", falso "fa$_o$lsu").

La velaritzasió de f, f$_o$, angleses, davant de vocal de la mateixa síl·laba, és feble. — f, f$_o$, i f, f$_o$, del rus, son més fondes pregones que f, f$_o$, del portuguès i de l'anglès, i molt més pregones que f, f$_o$, del català.

"l": l, ll, franceses, de là "la", tel i telle "tel".

"l$_o$": l francesa de table "tabl$_o$", simple "sinpl$_o$".

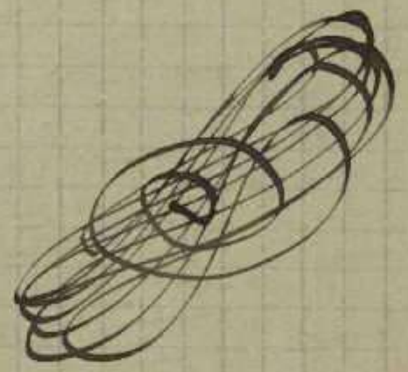

"N": es trova en el groenlandès[1].

"y": ng anglès de thing "θiy", alemany de Ding "diy"; la g suau de regen

[1] Thalbitzer: A phonetical study of the Eskimo language.

? "reynà" "goloure »[1]; la n castellana de mango "mʌŋgɑ".

'ɲ': la n castellana de baneo "bʌɲkɑ".

'ɲt': gn francès de agneau 'aɲto', vigne "viɲt"; n italiana de ringhiera 'riɲtɲjeːrʌ'.

'ɲt͡ʃ': n italiana de inchiostro "iɲt͡ʃɔstrɑ".

'ɲ': la ñ castellana: la n castellana de un floro 'uɲ ɸɔrɑ'.

'ɲ̊', o més exactamente 'ɲ̊ɬ': la n castellana de anelo "ʌɲ̊ɬɑ".

'n': n, nn, francesos, de naine "nen", bonne "bɔn"; n castellana de nene "ne-
ne", honda "ɔndɑ".

'n̥': n castellana de manto "mʌn̥tɑ", denso "den̥sɑ".

'm': la n italiana de inviare "imvi'ɑːre".

'm̥': la n castellana, italiana, de infimo — infimo — "im̥fimɑ".

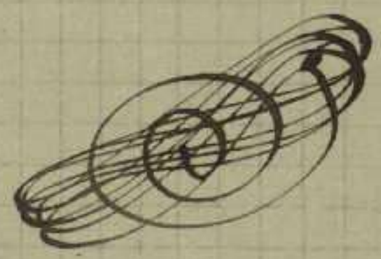

---

[1] Poestion: Lehrbuch der schwedischen Sprache.

'm' : m, mm, francesos, de même "me:m", homme "om".

'm : m francesa de égoïsme 'ego'izm'.

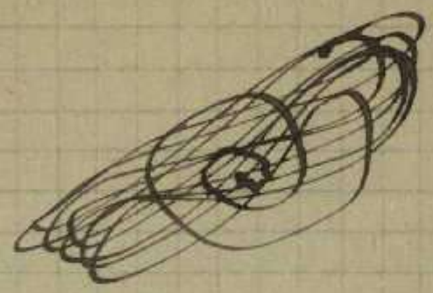

'ʒʒ' : la j anglesa (just "ʒʒʌst"), la g anglesa de large "la:ʒʒ" ; g, gi, italianes, de gente "ʒʒente", giù "ʒʒu".

'ʃ' : la ch anglesa de child "ʃaïld", search "së:ʃ" ; la ch castellana ; c, ci, italianes, de cibo "ʃi·bɑ", ciò "ʃɔ".

'ʃ' implosiu + 'ʒʒ' : gg, ggi, italianes, de oggi "ɔʒʒi", peggio "pɛʒʒɑ".

'c' implosiu + 'ʃ' : cc, cci, italianes, de accento 'ɑʃʃɛnto', faccia "fɑʃʃɑ".

En aquestes quatre combinacions, i en les combinacions anàlogues del castellà, 'ʒ', 'ʃ', valen respectivament 'ʒ', 'ʃ'.

'dz' : la z italiana de zanzara 'dzan'dza'ra'.

? "ts": la z alemanya de Zahl "tsA:l", Schmerz "Smɐ̯ts"; la z italiana de zio "tsi:Ω", forza "fɔ̯rtsA".

"d" implosiu + "dz": zz italianes de azzurro "Ad'dzurrΩ".

"t" implosiu + "ts": zz italianes de notte "nɔttɐ".
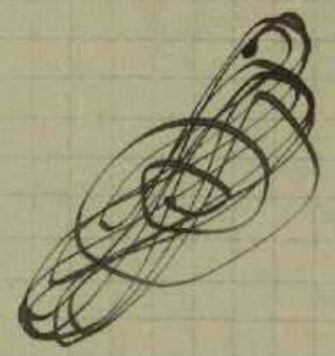
"pf": pf alemanyes de Pfad "pfA:t", Kopf "kΩpf".